

Перегончук Наталія Василівна,
*кандидат психологічних наук, доцент кафедри
психології та соціальної роботи Вінницького
державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського;*

Краєвська Тетяна Сергіївна,
*студентка 4 курсу, напрямку підготовки 6.010301
«Практична психологія» Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

Анотація. У статті розглянуто психологічний аспект ситуації невизначеності. Показано роль ситуації невизначеності у розвитку особистості майбутнього психолога. Розкрито зміст толерантності до невизначеності — як психологічного феномену. Охарактеризовано толерантність до невизначеності як професійно важливу якість майбутнього психолога.

Ключові слова: ситуація невизначеності, толерантність до невизначеності, інтолерантність до невизначеності, майбутні психологи.

**Перегончук Наталья Васильевна,
Краевская Татьяна Сергеевна**

ТОЛЕРАНТНОСТЬ К НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ КАК ПРОФЕССИОНАЛЬНО ВАЖНОЕ КАЧЕСТВО БУДУЩЕГО ПСИХОЛОГА

Аннотация. В статье рассмотрен психологический аспект ситуации неопределенности. Определена роль ситуации неопределенности в развитии личности будущего психолога. Раскрыто содержание толерантности к неопределенности как психологического феномена. Рассмотрена толерантность к неопределенности как профессионально важное качество будущего психолога.

Ключевые слова: ситуация неопределенности, толерантность к неопределенности, интолерантность к неопределенности, будущие психологи.

**Nataliya Perehonchuk,
Tetiana Kraevska**

TOLERANCE TO UNCERTAINTY AS AN IMPORTANT SKILL OF FUTURE PSYCHOLOGIST

Abstract. The paper actualizes the introduction of a notion «tolerance to uncertainty» to psychology because of the necessity to explain the features of person's behavior in uncertain, ambiguous situations. The article deals with the psychological characteristics of uncertainty. The role of uncertainty in the future development of the personality psychologist is determined. The nature of tolerance to

uncertainty is described as a psychological phenomenon. Tolerance to uncertainty is considered as an important skill of future psychologist.

Keywords: *uncertainty situation, tolerance to uncertainty, intolerance to uncertainty, future psychologist.*

Постановка проблеми

Актуальність проблеми дослідження. Професійна діяльність психологів є основним полем для їхнього розвитку та професійної самореалізації, оскільки основним інструментом їхньої діяльності є власна особистість. Проте на сьогодні професійне становлення майбутніх психологів та їхня діяльність розгортаються в умовах так званої зовнішньої та внутрішньої невизначеності, яка виступає основною характеристикою сучасного світу. Така ситуація передбачає розширення і розвиток певного виду професійно-психологічних знань, умінь і навичок майбутнього психолога.

З одного боку, невизначеність нічим не обмежує майбутнього психолога, дає йому право вільного вибору та можливість для розвитку і творчості, але з іншого — викликає нестабільність, відсутність будь-яких орієнтирів і критеріїв аж до повного ціннісного релятивізму. За таких умов розуміння сутності ситуацій невизначеності є важливим фактором, який створює умови не тільки для продуктивного пошуку шляхів розв'язання проблем, а й сприяє професійному становленню та розвитку майбутніх психологів. Саме тому виникає необхідність формування в майбутнього психолога толерантності до невизначеності як важливої якості переживання та прийняття ситуацій невизначеності з погляду ресурсного підходу – розкриття їх потенційних можливостей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури дає змогу, насамперед, говорити про те, що проблема толерантності до невизначеності як професійно важливої якості майбутнього психолога не отримала цілісного системного висвітлення в сучасній психологічній науці. Разом з тим, дослідженням категорії невизначеності в рамках філософії під час розгляду онтологічного і гносеологічного аспектів займалися Н. Мануйлов, Б. Пятніцин, В. Зверьков, психологічний аспект ситуації невизначеності досліджували Р. Кочюнас⁴, Л. Шнейдер¹⁶. Проблемі толерантності до невизначеності у своїх працях приділяли увагу Е. Луковицька⁷, П. Лушин⁸.

Незважаючи на численні дослідження, досі не вивченою є проблема толерантності до невизначеності як професійно важливої якості майбутнього психолога, що і зумовило актуальність цього дослідження.

⁴ Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. — М. : Академ. проект, 1999. — С. 78.

¹⁶ Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг / Л. Б. Шнейдер. — Воронеж : Модек, 2004. — 600 с.

⁷ Луковицкая Е. Г. Социально-психологическое значение толерантности к неопределенности : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. психол. наук / Е. Г. Луковицкая. — СПб., 1998. — 36 с.

⁸ Лушин П. В. Экологическая помощь в переходной период: экофасилитация : монография / П. В. Лушин. — Киев, 2013. — 296 с.

Саме тому *метою* нашого дослідження є теоретичний аналіз психологічних особливостей змісту толерантності до невизначеності як професійно важливої якості майбутнього психолога. Поставлена мета реалізовувалася в розв'язанні таких *завдань*:

1. На основі теоретичного аналізу визначити психологічний аспект ситуації невизначеності.
2. Розкрити й охарактеризувати поняття «толерантність до невизначеності».
3. Визначити роль толерантності до невизначеності у професійному становленні майбутніх психологів.

Виклад основного матеріалу

Сучасна людина живе в мінливому та непередбачуваному світі. Стрімкість, глибина і непередбачуваність суспільства призводять до того, що умовою розвитку особистості стає постійне розширення масштабів змін, необхідних для успішної адаптації і виживання. А. Асмолов стверджує, що, описуючи сучасність через призму різних методологічних оптик, все частіше відзначають такі її властивості, як: поліфонічність, прискорення змін, мобільність, плинність, різноманітність, складність, гетерогенність, нелінійність, багатовимірність і невизначеність¹. У зв'язку з цим, категорія «невизначеність» привертає до себе все більшу увагу дослідників.

Загалом у психологічних дослідженнях невизначеність виступала не стільки як окремий об'єкт, скільки як умова «функціонування» того чи іншого об'єкта, і може бути виявлена в дослідженнях, присвячених міжособистісній взаємодії та комунікації, рисам особистості, складним життєвим ситуаціям і способам їх подолання, ухваленню рішень, управлінській діяльності. Проте прояви невизначеності в інформаційній складовій професійної діяльності також допомагають включати її в перелік основних методологічних принципів сучасної психологічної науки і психологічної практики.

У психологічних дослідженнях проблема невизначеності висвітлюється в різних контекстах, наділених дещо схожими, але відмінними термінами, які пов'язані з неоднозначністю, складністю, невизначеністю, непередбачуваністю тощо, зокрема «uncertainty» (у перекладі – невизначеність, невпевненість, сумнівність, нерішучість, мінливість, нетвердість), «ambiguity» (у перекладі – неоднозначність, двозначність, неясність, амбівалентність), «indeterminacy» (невизначеність). Можна сказати, що ці поняття виражають різні аспекти невизначеності⁵. Поняття «uncertainty» означає невизначеність в строгому сенсі слова. Інше поняття – «ambiguity» – характеризує амбівалентність, двозначність, порушення стереотипів. За поняттями «intolerance to uncertainty» та «intolerance for ambiguity» стоять багато схожих проявів, однак між ними є і важливі відмінності. Так, у контексті пізнавальної активності особистості перше поняття розглядається

¹ Асмолов А. Г. Оптика просвещения: социокультурные перспективы : монография / А. Г. Асмолов. — М. : Просвещение, 2012. — 447 с.

⁵ Леонтьев Д. А. Вызов неопределенности как центральная проблема психологии личности [Электронный ресурс] / Д. А. Леонтьев // Психологические исследования. — 2015. — Т. 8, № 40. — Режим доступа : <http://psystudy.ru/index.php/num/2015v8n40.html>. — Дата обращения: 16.11.2017. — Название с экрана.

як «толерантність до невпевненості при недостатній інформованості», а друге – як «толерантність до неясності, двозначності, багатозначності стимулів, складності їх інтерпретації»⁵. Третє поняття – «indeterminacy» – дослівно означає невизначеність і пов'язано з дихотомією фактичності і можливості, з проблемою детермінізму. Це означає, що все в світі зумовлено, або зумовленість неповна⁵. Поведінка і психічні процеси людини не повністю підкорюються жорстким, причинно-наслідковим закономірностям. Різні можливості виникають під час розриву детермінації, а поняття можливості тісно пов'язані з поняттям невизначеності, що означає наявність альтернативних можливостей. І навпаки, можливість може з'явитися тільки там, де існує неповна визначеність.

Згідно із зазначеними відмінностями нині не існує єдиного тлумачення невизначеності. Так, Д. Леонтьєв трактує невизначеність як ситуацію з невідомими змінними, або відносно невідомість того, що відбувається⁵. Є. Крінчік ситуацію невизначеності розглядає як наявність неповної інформації стосовно того, що відбувається тут і зараз в умовах необхідності ухвалення рішення⁶. Є. Лустіна невизначеність описує як ситуацію, яка в суб'єктивному усвідомленні індивіда чітко не детермінована ні в засобах рішення, ні в результаті⁶.

Е. Луковицька акцентує увагу на когнітивному компоненті невизначеності, вказуючи на ситуацію невизначеності як умову для активізації психічних механізмів людини⁷. Д. Леонтьєв притримується думки, що невизначеність – це властивість життя, коли людина відчуває широкий спектр негативних емоцій: від дискомфорту до паніки, і прагне її у своєму житті мінімізувати⁵. Тому досить часто ситуація невизначеності супроводжується негативними емоціями (страх, ненависть, тривога, відраз) різної інтенсивності і тривалості.

Проте С. Хорошавіна стверджує, що ситуація невизначеності може характеризуватися переживанням позитивних емоцій таких, як насолода, здивування та надію¹⁵. А. Под'яков, вказуючи на такий аспект невизначеності, як інформативність, інформує про її потенційні можливості, також про те, що вона є джерелом творчості, відкриттів і винаходів нового, невідомого, оригінального¹².

Тому, незважаючи на знак емоцій, які проявляє людина на ситуацію невизначеності, можна назвати такі основні її параметри, як: новизна, складність та нерозв'язність². Ситуації невизначеності — це своєрідна реакція особистості на ситуації, що вимагають від неї зміни способу буття — життєвого стилю, способу

⁵ Леонтьев Д. А. Вызов неопределенности как центральная проблема психологии личности [Электронный ресурс] / Д. А. Леонтьев // Психологические исследования. — 2015. — Т. 8, № 40. — Режим доступа : <http://psystudy.ru/index.php/num/2015v8n40.html>. — Дата обращения: 16.11.2017. — Название с экрана.

⁶ Личностный потенциал: структура и диагностика / А. Ж. Аверина, Л. А. Александрова, И. А. Васильев [и др.] ; под ред. Д. А. Леонтьева. — М. : Смысл, 2011. — 680 с.

⁷ Луковицкая Е. Г. Социально-психологическое значение толерантности к неопределенности : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. психол. наук / Е. Г. Луковицкая. — СПб., 1998. — 36 с.

¹⁵ Хорошавина С. Г. Концепции современного естествознания : курс лекций / С. Г. Хорошавина. — Ростов н/Д : Феникс, 2005. — 480 с.

¹² Подьяков А. Н. Неопределенность в решении комплексных проблем / А. Н. Подьяков ; ред. А. К. Болотова // Человек в ситуации неопределенности. — М. : Гос. ун-т высш. шк. экономики, 2007. — С. 177–193.

² Гусев А. И. К проблеме измерения толерантности к неопределенности / А. И. Гусев // Практична психологія та соціальна робота. — 2007. — № 1. — С. 25–32.

мислення, ставлення до себе, навколишнього світу і власної професійної діяльності. Ці ситуації — є відповіддю на заклик потенційних можливостей особистісного росту і будь-яка криза — це вже закладена в основу властивість особистості — прагнення розвиватись і самовдосконалюватися, тобто постійно змінюватися¹⁰.

Таким чином невизначеність може бути виявлена в безлічі ситуацій. Оскільки процес здобуття освіти включає ці ключові параметри, то невизначеність відіграє особливу роль і у професійній підготовці майбутнього фахівця. Відповідно, Н. Перегончук стверджує, що освітній простір на сьогодні стає все більше спонтанним, малопередбачуваним і глобальним. З одного боку, він є джерелом інформації та ареною майбутньої професійної діяльності, а з іншого — джерелом невизначеності та досить часто має нелінійний і непередбачуваний характер. Тому однією з основних ознак сучасного освітнього простору можна вважати саме невизначеність — ситуації, які трактуються як «смысловий вакуум» і ситуації хаосу в умовах професійного навчання, проте саме такі ситуації спонукають людину переживати позитивні емоції в нових неструктурованих, неоднозначних ситуаціях, сприймаючи їх не як загрозу, а як такі, що розширюють діапазон можливостей¹¹.

Професія психолога підпадає під вплив фактора невизначеності не лише зовнішнього середовища (інтеграційні процеси в системі вищої освіти), а й внутрішнього, пов'язаного із особистістю фахівця¹⁰. І незалежно від місця роботи і від напрямів діяльності психолог матиме справу з невизначеністю. Так, психолог-теоретик/дослідник стикається із ситуаціями, що провокують суперечності між когніціями; ситуаціями, які в суб'єктивному усвідомленні строго недетерміновані ні в способах рішення, ні в результаті; в свою чергу, психолог-викладач, застосовуючи в навчальному процесі невизначені ситуації, створює умови для позитивного сприймання неоднозначності, подвійності смислів навколишнього світу, що сприяє пошуку певного ставлення до ситуацій невизначеності в професійній діяльності психологів; і психолог-практик, застосовуючи професійні знання, уміння та навички на практиці, в контексті взаємовідносин «психолог – клієнт» не тільки стикається з невизначеністю клієнта, а й сам може знаходитися в ситуації особистої невизначеності, що може призводити до суб'єктивного відчуття труднощів, пов'язаних з відсутністю готових схем інтерпретації⁸.

Тому ситуації невизначеності в професійній діяльності майбутнього психолога за джерелом виникнення можна розмежувати на внутрішні і зовнішні: внутрішні ситуації невизначеності пов'язані з внутрішніми розбіжностями майбутнього психолога, що виникають у процесі когнітивної побудови і осмислення образу професійної діяльності, суб'єкт-суб'єктних відносин, побудови особистісної Я-

¹⁰ Перегончук Н. В. Ситуація невизначеності перехідного періоду розвитку суспільства як психологічна умова формування професійної компетентності майбутнього психолога / Н. В. Перегончук // Наук. журн. «ScienceRise». Спецвип. «Педагогічна освіта». — Харків: НВП ПП «Технологічний центр», 2016. — № 3(20). — С. 41–45.

¹¹ Перегончук Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх психологів у сучасному освітньому просторі / Н. В. Перегончук // Наука і освіта: наук.-практ. журн. Південноукр. нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. — 2016. — Т. 11. — С. 49–55.

⁸ Лушин П. В. Экологическая помощь в переходной период: экофасилитация: монография / П. В. Лушин. — Киев, 2013. — 296 с.

концепції, побудови ієрархії смислів професійної діяльності; зовнішні ситуації невизначеності виникають у взаємодії із зовнішнім середовищем, яке характеризується динамічністю, мінливістю, непередбачуваністю, а також враховуючи поліфункціональність самої діяльності майбутнього психолога¹⁴.

У процесі професійної підготовки відбувається зіткнення, з одного боку, з неоднозначністю, невизначеністю характеристик суб'єкта як компонента буття, мінливістю багатьох психологічних феноменів, психічної реальності в цілому, а з іншого боку — з методологічною невизначеністю сфери психологічної науки і практики¹⁰.

П. Лушин⁸ пропонує розглядати ситуації невизначеності як у професійній діяльності, так і в житті загалом як перехідні стани, що в момент вибору неможливо зрозуміти, який із варіантів буде результативніший. При цілісному погляді на свою життєву ситуацію можна побачити, що всі варіанти рівнозначні. А здатність витримувати напруження кризових, проблемних ситуацій автор визначає як толерантність до невизначеності.

Сформованість у психолога толерантності до невизначеності надає можливість приймати конфлікт і напругу, що виникають в ситуаціях неоднозначності, протистояти суперечностям інформації, приймати невідоме і почувати себе комфортно перед невизначеністю. Тому, разом з теоретичними знаннями і професійними вміннями, які є фундаментом будь-якої професії, важливим є формування позитивного ставлення до невизначеності, як фундаментальної складової професійно важливих якостей майбутнього психолога.

Саме тому толерантність до невизначеності як необхідну якість майбутнього психолога необхідно розвивати ще на етапі професійної підготовки. Як стверджує Г. Солдатова, толерантність є інтегральною характеристикою індивіда, що визначає його здатність у проблемних і кризових ситуаціях активно взаємодіяти з навколишнім середовищем із метою відновлення власної нервово-психічної рівноваги, успішної адаптації, запобігання конфронтації та розвитку позитивних взаємовідносин із середовищем¹³.

Насамперед, поняття «толерантність до невизначеності» трактувалось як здатність справлятися зі складністю навколишнього світу і введено в середині минулого століття в теорії Т. Адорно та його колег (Р. Санфорд, Е. Френкель-Брунsvік, Д. Левінсон)². Пізніше визначення толерантності до невизначеності

¹⁴ Хілько С. О. Сутність і типи ситуацій невизначеності у професійній діяльності психологів / С. О. Хілько // Актуальні проблеми психології. — 2016. — Т. 1, вип. 45. — С. 144–150.

¹⁰ Перегончук Н. В. Ситуація невизначеності перехідного періоду розвитку суспільства як психологічна умова формування професійної компетентності майбутнього психолога / Н. В. Перегончук // Наук. журн. «ScienceRise». Спецвип. «Педагогічна освіта». — Харків: НВП ПП «Технологічний центр», 2016. — № 3(20). — С. 41–45.

⁸ Лушин П. В. Экологическая помощь в переходной период: экофасилитация: монография / П. В. Лушин. — Киев, 2013. — 296 с.

¹³ Солдатова Г. У. Практическая психология толерантности или как сделать так, чтобы зазвучали лучшие струны человеческой души? / Г. У. Солдатова // Век толерантности: науч.-публицистический вестник. — 2003. — Вып. 6. — С. 60–78.

² Гусев А. И. К проблеме измерения толерантности к неопределенности / А. И. Гусев // Практична психологія та соціальна робота. — 2007. — № 1. — С. 25–32.

уточнювалось і конкретизувалось. Аналіз стану дослідження психологічної суті феномена толерантності до невизначеності продемонстрував, що його розуміють як: індивідуальну змінну (І. Френкель-Брунsvік); індивідуальну схильність (С. Баднер); здатність, яка має відношення до когнітивної й емоційно-вольової сфери особистості (Р. Халлмен); тенденцію сприйняття (Р. Нортон); культуральну складову (Г. Хофстеде); розбіжність реакцій (Д. Маклейн); характеристику індивідуальної саморегуляції (К. Стойчева); різновид когнітивного стилю (А. Колмен, М. Холодна); «внутрішню» толерантність (М. Міріманова, А. Обухов); соціально-психологічну установку (О. Луковицька); особистісну характеристику, що виявляється в здатності переносити ситуації невизначеності (П. Лушин).

Загалом толерантність до невизначеності можна описати як особистісну якість, що характеризується стійкістю до чинника невизначеності, здатністю адекватно діяти в умовах надзвичайної ситуації або неповноти інформації; умінням активно і гнучко ухвалювати рішення в незнайомих, складних, суперечливих ситуаціях з непередбачуваним результатом, справляючись при цьому зі стресами, відчуттям невпевненості і тривоги, зберігаючи внутрішню збалансованість і не знижуючи успішність діяльності. Означена якість особистості є психологічною передумовою успішного професійного становлення майбутнього психолога, показником психологічної стійкості до ситуацій ризику і забезпечує високий рівень ефективності в діяльності. Залежно від того, як майбутній психолог ставиться до невизначеності, і залежатиме успішність майбутньої професійної діяльності.

П. Лушин розглядає такі типи ставлення до невизначеності⁹:

- Інтолерантність і «пасивний» тип ставлення у особі, які страждають від невизначеності;
- інтолерантність і «активний» або «регламентований» тип ставлення у осіб, які вступають в боротьбу з невизначеною ситуацією, привносячи в своє життя максимум визначеності, регламентації в рамках наявних схем і стандартів;
- «утилітарний» тип ставлення, який у загальнопсихологічних термінах може бути позначений як «толерантний до невизначеності», у осіб, які приймають невизначеність, адаптуються, використовують її переваги.

Таким чином, загальними характеристиками для толерантної до невизначеності особистості виступають: зберігання спокою у ситуаціях невизначеності; використання невизначених ситуацій як потенційних можливостей; можливість мислити у ситуації без чіткої структури й опиратися напрузі, що виникає у невизначених ситуаціях; можливість приймати нове; здатність адаптуватися до нових умов.

Відповідно, інтолерантну особистість до невизначеності характеризують: реакція на невизначену ситуацію як на джерело загрози; сприйняття світу лише у полярних судженнях; бажання прийняти якомога швидше рішення, незважаючи на можливі наслідки; спроби уникати всього нечіткого; нездатність уявити наявність протилежних ознак в одному об'єкті; перевага лише того, що знайоме, уникання нового.

⁹ Лушин П. В. Неопределенность, которую не толерируют / П. В. Лушин // Теория и практика психотерапии. — 2016. — Т. 3, № 5. — С. 2–6.

Отже, завдяки специфіці діяльності майбутнього психолога, можна стверджувати, що виконання своїх професійних, навчально-професійних завдань, у складі яких завжди присутній аспект невизначеності, передбачає в особистості наявність толерантності до невизначеності як професійно важливої якості.

Відповідно, невизначеність містить в собі важливий потенціал розширення діапазону можливостей для майбутнього психолога, за умови толерантного ставлення до неї.

Висновки

Проведений науково-теоретичний аналіз психологічних досліджень становлення майбутнього спеціаліста припадає на період швидких змін і зростання кількості непередбачуваних і невизначених ситуацій. Професія психолога особливо підпадає під вплив фактора невизначеності. Тому в таких умовах важливим, особливо для психолога, є можливість прийняття ситуації невизначеності. Це можливо завдяки толерантному ставленню до таких ситуацій, тобто сприйняттю вказаних ситуацій як таких, що створюють умови для професійного розвитку з використанням переваг невизначеності. Відповідно, толерантність до невизначеності постає тим конструктом, що сприяє не лише позитивному переживанню ситуацій невизначеності, а й виступає однією із складових професійно важливих якостей майбутнього психолога. Таким чином, толерантність до невизначеності – це професійно важлива якість, яка допомагає майбутньому психологу орієнтуватись у складних і динамічних ситуаціях, сприяє їх вирішенню та відіграє важливе значення у їхньому професійному та особистісному становленні.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні формування толерантності до невизначеності у майбутніх психологів з погляду ресурсного підходу.

Список використаних джерел

1. Асмолов А. Г. Оптика просвещения: социокультурные перспективы : монография / А. Г. Асмолов. — М. : Просвещение, 2012. — 447 с.
2. Гусев А. И. К проблеме измерения толерантности к неопределенности / А. И. Гусев // Практична психологія та соціальна робота. — 2007. — № 1. — С. 25–32.
3. Зинченко В. П. Толерантность к неопределенности: новость или психологическая традиция? / В. П. Зинченко // Вопросы психологии. — 2007. — № 6. — С. 3–20.
4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. — М. : Академ. проект, 1999. — С. 78.
5. Леонтьев Д. А. Вызов неопределенности как центральная проблема психологии личности [Электронный ресурс] / Д. А. Леонтьев // Психологические исследования. — 2015. — Т. 8, № 40. — Режим доступа : <http://psystudy.ru/index.php/num/2015v8n40.html>. — Дата обращения: 16.11.2017. — Название с экрана.

6. Личностный потенциал: структура и диагностика / А. Ж. Аверина, Л. А. Александрова, И. А. Васильев [и др.] ; под ред. Д. А. Леонтьева. — М. : Смысл, 2011. — 680 с.
7. Луковицкая Е. Г. Социально-психологическое значение толерантности к неопределенности : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. психол. наук / Е. Г. Луковицкая. — СПб., 1998. — 36 с.
8. Лушин П. В. Экологическая помощь в переходной период: экофасилитация : монография / П. В. Лушин. — Киев, 2013. — 296 с.
9. Лушин П. В. Неопределенность, которую не толерируют / П. В. Лушин // Теория и практика психотерапии. — 2016. — Т. 3, № 5. — С. 2–6.
10. Перегончук Н. В. Ситуація невизначеності перехідного періоду розвитку суспільства як психологічна умова формування професійної компетентності майбутнього психолога / Н. В. Перегончук // Наук. журн. «ScienceRise». Спецвип. «Педагогічна освіта». — Харків : НВП ПП «Технологічний центр», 2016. — № 3(20). — С. 41–45.
11. Перегончук Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх психологів у сучасному освітньому просторі / Н. В. Перегончук // Наука і освіта : наук.-практ. журн. Південноукр. нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. — 2016. — Т. 11. — С. 49–55.
12. Поддьяков А. Н. Неопределенность в решении комплексных проблем / А. Н. Поддьяков ; ред. А. К. Болотова // Человек в ситуации неопределенности. — М. : Гос. ун-т Высш. шк. экономики, 2007. — С. 177–193.
13. Солдатова Г. У. Практическая психология толерантности, или как сделать так, чтобы зазвучали лучшие струны человеческой души? / Г. У. Солдатова // Век толерантности : науч.-публицистический вестник. — 2003. — Вып. 6. — С. 60–78.
14. Хілько С. О. Сутність і типи ситуацій невизначеності у професійній діяльності психологів / С. О. Хілько // Актуальні проблеми психології. — 2016. — Т. 1, вип. 45. — С. 144–150.
15. Хорошавина С. Г. Концепции современного естествознания : курс лекций / С. Г. Хорошавина. — Ростов н/Д : Феникс, 2005. — 480 с.
16. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг / Л. Б. Шнейдер. — Воронеж : Модек, 2004. — 600 с.

**Nataliya Perehonchuk,
Tetiana Kraevska**

TOLERANCE TO UNCERTAINTY AS AN IMPORTANT SKILL OF FUTURE PSYCHOLOGIST

This article argues that contemporary conditions of existence can be characterized as «uncertainty». The defining characteristic includes the high level of both external and domestic uncertainties in any social or personal system.

The promoted attention to preparation of specialist in area of practical psychology is related to the necessity of modern society productively to work out problems in many spheres of everyday life. In this regard, the problem of tolerance to uncertainty among future psychologists is extremely important, as they deal with a high level of uncertainty. It is shown that the scientists made numerous approaches to definition and studying the concept of «uncertainty». Uncertainty is considered a critical phenomenon because of its many potential psychological effects, both negative and positive.

The paper actualizes the introduction of a notion «tolerance to uncertainty» in order to explain the features of person's behavior in uncertain situations, in particular when a person is ready to accept or reject these situations. Particular attention is paid to the nature of the tolerance to uncertainty. It is noted tolerance to uncertainty is a scientific construct with many interpretations. According to the article general characteristics of a person who is tolerant to uncertainty are: to be calm in situations of uncertainty, ability to use situations of uncertainty as potential opportunities, to be able to think in a situation without a clear structure, to be resistance to the tensions that appear in situations of uncertainty, to be open minded, to be flexible to new conditions. In this way an intolerant person is not ready to accept situations of uncertainty, because such situation is perceived as a source of threat.

Thus the paper presents the importance of the tolerance to uncertainty as an important skill of future psychologist.